కమల నోములు

సామవేదం జానకిరామశర్మగారు

౧

"మావాళ్లపై మీకామాత్రము దయకూడదా? పోనిండు. మొదటినుండియు మీకట్టి ప్రేమయే."

"(నవ్వుచు) అదిగో! నీకప్పుడే కోపమువచ్చుచున్నది. నానోటినుండి మాటసాంతముగ రానీయవు గదా?"

"సాంతముగనా? వలదులెండు. ఎంతచెప్పినను తహశీలుదారు శెలవిచ్చినాడు కాడని యేగా."

"అవును. ఒకపట్టున కాతడొప్పుకొనెనా? ఉన్నదానికి లేనివి కొన్ని చేర్చి చల్కానమీద—"

"చివరకు సమ్మతించెనా?"

"ఆఁ, మీనాయనగారు వ్రాసిన రెండుత్తరములను చూపించినపైన, నేమియుననలేక, తిరిగిమూడు రోజులలో తప్పక రావలెనని శెలవు మంజూరుచేసినాడు."

"(సంతసముతో) నిజమే? ఏమో? మీహాస్యము లొకకొన్ని."

"హాస్యములుకాదు. తెల్లవారుఝామురైలునకే వెళ్లుట మంచిది. ఆపైన నీయిష్టము. నన్ననవలసిన పనిలేదు. పెట్టెసర్దుము." అని విశ్వనాథ మనసూయతో చెప్పి గదిలోనికేగి పరుండెను.

విశ్వనాథము రాజమహేంద్రవరమున తాలూకాఫీసునందు గుమాస్తా. నెలకు 35 రూపాయలజీతము. అనసూయ అతనిభార్య. విశ్వనాథమున కనసూయయనిన ప్రేమమెండు. ఆమెకు సర్వదా సంతోషమును గూర్చుటకై యాతడు యత్నించుచుండును. అనసూయ కాపురమునకు వచ్చిననాటినుండియు అతడామె నొకసారి రెండుసార్లేమి పుట్టినింటికి బంపినాడో, అంతే- విడచి క్షణముండలేదు. నెలకువచ్చుజీతము స్వల్పమైనను ఆరడేలోటును రానీయక పట్టణమువారి పద్ధతులన్నియు సక్రమముగ జరిపించును. అనసూయకు గూడ విశ్వనాథమనిన ప్రాణము. ఆమె యాతనిమాట నెన్నడు నలక్ష్యమొనర్చియుండలేదు. కాని పుట్టినింటికి తఱచుపంపడని యామె కించుక కోపము.

విశ్వనాథ మత్తవారియూరు వసంతవాడ. అతనికి, మామగారగు సీతాపతిశాస్త్రిగారు తమకుమార్తె అనసూయతోడను, మనుమరాలు స్వరాజ్యముతోడను, కమల నోములకు రావలసినదిగ నుత్తరము వ్రాసిరి. దానికి తోడింటిలో ననసూయ చెల్లెలు శ్రావణమాసపు నోములకేగవలయునని యిప్పటికి నెలరోజుల నుండియు మగని బ్రతిమాలుచుండెను. ప్రథమమున విశ్వనాథము వెళ్లుట కుపేక్షచేసెనుగాని, బావమరది కృష్ణమూర్తివచ్చి పిలచుటయు, తిరిగి సీతాపతిశాస్త్రిగారు ఉత్తరము వ్రాయుటయు, భార్య వేడుకోలును యోజించి తన యభిప్రాయమును మార్చుకొనెను.

విశ్వనాథము పెట్టెసర్దుమని యనుటతోడనే అనసూయ కెక్కడలేని సంతసమువచ్చెను. వెంటనే యామె ఆనాడు చాకలితెచ్చిన బట్టలును, పెట్టెలో దాచిన క్రొత్తచీరెలు రెండును, స్వరాజ్యముగౌనులు, విశ్వనాథము పంచలు, చొక్కాలుతీసి యాతడు పట్నమునుంచి తెచ్చిన క్రొత్తట్రంకులో సర్దెను. అప్పటికి రాత్రిపన్నెండుగంటలైనది. విశ్వనాథమునకు మెలకువరాగా, భార్య యింకను పరుండకుండుటగాంచి "ఇంకను సర్దుడుకాలేదా? పన్నెండుదాటెన"దని కేకవైచెను. ఐనదైనదని జవాబుచెప్పుచు అనసూయ యింటిలోనికేగి బిందెలు వంటసామాను నొకమూలకుసర్ది, స్వరాజ్యమువద్దకువచ్చి పరుండెను.

మూడుగంటలైనది. గదిలోని బిగ్ బెన్ గడియారమలారము కొట్టినది. ప్రయాణము సంతసమున నిద్దురపట్టని అనసూయ అదివిని భర్తను లేపెను. విశ్వనాథము బైటకేగి యొకయొంటెద్దుబండిని [illegible]కొని

వచ్చెను. అనసూయ నాలుగేండ్లీడుగలకూతురు స్వరాజ్యమును "అమ్మా! తాతయ్యగారూరువెడదాములే" యనిలేపెను. స్వరాజ్యము కళ్లునలుపుకొనుచులేచి "యెక్కడికే, తాతయ్యగారూరా?" యనుచుండగా, విశ్వనాథము బండియెక్కుమని భార్యను తొందరించెను. అనసూయ వీధితలుపునకు తాళమువైచి స్వరాజ్యము నెత్తుకొని బండియెక్కెను. విశ్వనాథమును బండిలోనెక్కి గోదావరిస్టేషనునకు తోలుమని బండివానితో చెప్పెను.

౨

రేపే శ్రావణమంగళవారము. వసంతవాడలో సీతాపతిశాస్త్రిగారి గృహము నోములహడావిడితో నిండియుండెను. సీతాపతిశాస్త్రిగారు సంపన్నగృహస్థు. ఆయనకు ముగ్గురు కుమార్తెలును, ముగ్గురు కుమారులును గలరు. పెద్దవాడగు కృష్ణమూర్తి యీసంవత్సరమే బి.యే. ప్యాసయినాడు. రెండవకుమారుడు పూర్ణచంద్రుడు స్కూలుఫయినలు పరీక్షలో కృతార్థుడయి యింటివద్దనుండెను. రామమోహనుడూరియందున్న యెలిమెంటరీపాఠశాలలో నాల్గవతరగతి చదువుచున్నాడు.

అనసూయ సీతాపతిశాస్త్రిగారి పెద్దకుమార్తె. రెండవ కుమార్తె కమల. కమలమిగులఅందమైనపిల్ల. చెంపకు చారెడు కండ్లును, కోటేరేసినటులౌనుముక్కు, గుండ్రనిమోము, ఆపలువరుసయు నామెకందమును గూర్చినవి. కమల కీసంవత్సరమే వైశాఖమాసమున వివాహమైనది. పెళ్లికిపూర్వము పిల్లనుచూచుటకైవచ్చిన ప్రసాదరావు కమలనుగాంచి, కట్నమీయకున్నను, కమలనే వివాహమాడెదనని, కట్నములకై యాశించుచున్న తండ్రినెదిరించి తల్లి నొడబఱచి వివాహమాడినాడు. కమల గ్రామమందలి బాలికాపాఠశాలలో నాల్గవతరగతి చదువుచున్నది. తెల్లవారిన శ్రావణమంగళవారమని కమల యత్యుత్సాహముతో నింటిలోతల్లియగు మహాలక్ష్మమ్మకు పనిసాయమొనర్చుచున్నది. "చద్దియన్నముతినవే" యను తల్లిమాటను లక్ష్యముచేయక కమల దొడ్డిలో నూతివద్ద చెంబులుతోముచు, తాను చెప్పుకొనిన శ్రావణమంగళవారపుపాటను జ్ఞాపకముచేసుకొనుచున్నది. కమలవద్ద చెల్లెలు సీత తానుగూడ చెంబులుతోముచు, "అక్కయ్యా! నేనుకూడా రేపు నోము నోచుకోనా?" యని యడిగెను. కమల నవ్వుచు "అయ్యో! పెళ్లికానిదేనా?" యనెను. దానికి సీత "మరినా పెళ్లెప్పుడే?" యనుచు కోపమువచ్చి యింటిలోనికేగెను.

అప్పటికి తొమ్మిదిగంటలైనది. అనసూయయును విశ్వనాథమును నూజవీడుస్టేషనులో రైలుదిగి గుఱ్ఱపుబండిపై వసంతవాడవచ్చిరి. బండివచ్చి సీతాపతిశాస్త్రిగారి గృహముకడనిలచెను. బండిచప్పుడువిని కమల, సీత, రామమోహనుడును కలసి వీథిగుమ్మముకడకువచ్చిరి. బండినుండి దిగుచున్న అనసూయనుగాంచి సీతపరుగెత్తుకొని లోనికేగి తల్లితో "అమ్మా! అక్కయ్యవచ్చిం"దనిచెప్పెను. తోడనే మహాలక్ష్మమ్మ చేయుచున్నపనినాపివైచి, కూతున కెదురుగవెళ్లి, స్వరాజ్యము నెత్తుకొని "ఎన్నిరోజులకు చూచితినే" యని ముద్దుపెట్టుకొనెను. పిమ్మట అల్లునకు కాళ్లుకడుగుకొనుటకై నీళ్లిచ్చి, క్షేమసమాచారములడిగి "దొడ్డిలో వేడినీరున్నది. స్నానముచేయుదురు గాని, భోజనమునకు పొద్దుపోయినది, లెండ"ని యల్లునితో ననుచుండగా, బజారునుండి సీతాపతిశాస్త్రి యింటికేతెంచెను. సీతాపతిశాస్త్రి కల్లునికూతురను గాంచినంతనే యపరిమితానందముకల్గెను. అల్లుని కుశలప్రశ్నములడిగి, దొడ్డిలో తోడిపియుంచిన వేడినీళ్లతనిని స్నానముచేయుమని సీతాపతిశాస్త్రి తాను నూతివద్దస్నానముచేసెను. పిమ్మట కృష్ణమూర్తియు, పూర్ణచంద్రుడును బయటనుండి వచ్చి బావగారిని హాస్యాలాపములాడినపైని వారందరును భోజనములకు గూరుచుండిరి.

౩

మరునాడు తెల్లవారుఝామున మూడుగంటలైనది. కమలలేచి "అమ్మా! పూలకోసము వెళ్లనా?" యని తల్లినడిగెను. అంతవరకును మంగళవారముకై కావలసిన పరికరముల నాయత్తమొనర్చుకొనుచూ, నిద్దుర లేక

అప్పుడే వెన్నువాల్చిన మహాలక్ష్మమ్మ యీమాటకు "చాలు. ఇంతచీకటిలో నేమిచేసెదే? పరుండుము. తెల్లవారనీ"యనిపల్కెను. కమలలేచిన దూరముకొనక దగ్గరపరుండిన చెల్లెలు సీతను నెమ్మదిగలేపెను. సీతాకమలలిరువురును నట్టింటవెలుగుచున్న లాంతరు నొక్కింత పెద్దదిజేసి మంగళవారపుపాటలపుస్తకము ముందరనైచుకొని కూనిదీర్ఘములు తీయుచుండిరి. ఐదునిముసములలో నవి పెద్దవికాగా మహాలక్ష్మమ్మ విసుగుకొనుచు లేచి సీతాపతిశాస్త్రికడకువచ్చి మామిడియాకులు తోరణములకై తెప్పింపుడనిపల్కెను. సీతాపతిశాస్త్రి దగ్గరనే పరుండియున్న పాలేరు పోతడినిలేపి మామిడియాకులకై కృష్ణకాలువగట్టునకు పంపించెను.

కమలపాటలతో నింటిలోనందరును మేల్కాంచిరి. మహాలక్ష్మమ్మ దొడ్డిలోనూతిలోని నీరు వాడకమునకై తోడుచుండెను. ఇంతలో ననుకోకుండగ నాకసమున మేఘమొకటి యావరించి సన్ననిచినుకు ప్రారంభమాయెను. మహాలక్ష్మమ్మ దొడ్డిలోనుండి యింటిలోనికేతెంచునరికి వర్షమధికమాయెను. అదిగాంచి కమల "అయ్యో, పాడువాన! పువ్వులు యెల్లాగే"యని దిగులుపడెను. ఆకసముచిల్లులుపడి నట్లావాన కమలపై కోపగించి నాలుగైదుగంటలవరకును కురియుచు నేయుండెను.

తెల్లవారినది. వాన వెలిసినది. ఇంతలో కమలస్నేహితురాలు సరస్వతి పూలకైపళ్లెము నొకదానిని పుచ్చుకొని కమలను పూలకురమ్మనిపిలచెను. వెంటనే కమల పూలకై తానుగూడ నొకపళ్లెము పట్టుకొని "అమ్మా! పూలకోసము సరస్వతితో వెళ్లుచున్నా"నని చెప్పెను. మహాలక్ష్మమ్మ "పదిలము. జారిపడెదవు. త్వరగరా"యనెను. కమలాసరస్వతులిరువురును పూలకై గ్రామములోని దేవాలయములకేగి పళ్లెములనిండు నట్లు పూలను గోసుకొని తొమ్మిదిగంటలకిండ్లకువెళ్లిరి.

సరిగ పదిగంటలకు రామావధానులు కమలకు కల్పోక్తప్రకారము మంగళగౌరీవ్రతము చేయించి యింకను నాలుగైదుచోట్ల వ్రతముల నెరవేర్చవలెనని తొందరతో పరుగెత్తెను. కమల యీపైని తానదివరకు వల్లెవేసిన మంగళవారములపాట కంఠమెత్తిపాడి, ముత్తయిదువుకు తోరమును, మంగళగౌరివద్ద శ్లోకములపై వేసిన కాటుకయును యిచ్చి తానుగూడ తోరముకట్టుకొనెను. సీతాపతిశాస్త్రి అల్లునకు ప్రొద్దుపోవుచున్నదని తొందరించి పులగమును బెల్లమును మంగళగౌరికి నైవేద్యమిడి, తాము పిండివంటలతో భోజనములు చేసిరి.

భోజనములగుటయే తడవుగ కమల పేరంటమునకు బిలుచుటకై గ్రామములోనికేగెను. కమల గుమ్మముదాటినదో లేదో యొకబట్టతడుపుజల్లువచ్చి వెలిసిపోయెను.

రంగురంగుచీరలధరించి మూడుగంటలకు పేరంటాండ్రు శనగలవాయనములకై బయలుదేరిరి. వారితో పాటనసూయయును, కుమార్తె స్వరాజ్యమును, చిన్నచెల్లెలు సీతను దీసుకొని తానుగూడ బయలుదేరెను. "అనసూయా! యెప్పుడువచ్చితివే?" యనుచు నామెస్నేహితురాండ్రు కుశలప్రశ్నములడుగుచుండగా, వారితోగలసి యామె గడపలనెక్కుచు, దిగుచుండెను. మధ్యమధ్య స్వరాజ్యము తల్లికన్న తనకు శనగలు తక్కువిచ్చుచుండిరని మారాముపెట్టుచుండెను. శనగలమూట నేను మోసెదనని అనసూయవద్దనుండి సీత లాగుకొని నెత్తిపై నిడుకొనివచ్చుచుండెను. ఇంటిముందరకువచ్చునరికి బురదలో కాలుజారిపడి సీత శనగ లొలుకబోసెను. అదిగాంచి అనసూయ, సీతను చీవాట్లుపెట్టి పైపైశనగలన్నియు నెత్తి యింటిలోనికేగెను.

"కమల యింకనురాలేదే! సరస్వతితోగలసి పేరంటమునకు వెళ్లినది. మరల వానవచ్చునట్లున్న"దని మహాలక్ష్మమ్మయను మాటలో కమల తానొక శనగలమూటతో ప్రత్యక్షమాయెను.

౪

"కమలా! పిచ్చిపిల్లా! అత్తగారియెదుట సిగ్గెందులకే? వెళ్లు. వెళ్లమ్మా! దగ్గరకువెళ్లు. తప్పుగాదూ? వెళ్లమ్మా! వెళ్లి జడవేయించుకో"అని మహాలక్ష్మమ్మ కమలకు హితవొసగుచుండెను. కమలయత్తగారివద్ద కేగుటకు

సిగ్గుపడుచుండెను. కాని తల్లి బలవంతముచే తప్పినదికాదు. కమల దగ్గరకువచ్చుటతోడనే రమణమ్మగారు జడ వేయనారంభించెను. రమణమ్మగారు జడబిగువుగ వేయుచుండుటచే కమల కిష్టములేకుండెనుగాని అత్తగారితో నేమియు చెప్పజాలకుండెను.

సాయంకాలము నాల్గుగంటలు కావచ్చెను. రమణమ్మగారు తామూరినుండి తీసుకువచ్చిన వ్రాయనపట్టీని కోడలుకిచ్చుటకై పొరుగింటి పేరంటాండ్రనద్దరముగ్గుర బిలిపించెను. పేరంటాండ్రొచ్చిన పైనామె తెప్పించిన రెండుపండ్ల యారటిపళ్లును, స్వదేశి మైకాఅద్దకపు పూలచీరలు రెండును, రవికలగుడ్డలును, బంగారు వరలక్ష్మిప్రతిమయు, నాల్గుపేటల బంగారుగొలుసును, పసుపుకుంకుమలు నొక పళ్లెరమందుంచి కమల మోమున బొట్టిడి చేతికందిచ్చెను. పిమ్మట మహాలక్ష్మమ్మకు గూడ రమణమ్మగారు మోమున బొట్టిడి యొక ఖద్దరుచీరయు రవికలగుడ్డయునిచ్చెను. గడియారపుగొలుసుగాంచినంతనే కమల కెక్కుడలేని సంతసమును వచ్చెను. రమణమ్మగారు స్వదేశిచీరల తెచ్చినందులకు వియ్యపురాలేమనుకొనునో యను తలంపుతో తామట్లు తెచ్చుటకు కారణము ఏలూరునందు స్త్రీలొనర్చుచున్న పికెటింగు తీవ్రతయేనని యక్కడనున్నవారితో చెప్పెను. కమల వచ్చిన పేరంటాండ్ర మోమున బొట్టుపెట్టినపిదప నొక కొంతసేపునకు వారిండ్లకేగిరి.

వడమటింటిలోనున్న తల్లి మహాలక్ష్మమ్మదగ్గర కేగి కమల మరునాడు శుక్రవారపునోమునోచుకొనిన పిమ్మట నత్తవారు తెచ్చిన ఖద్దరు చీరకట్టుకొందునని రహస్యముగ జెప్పెను. దానికి మహాలక్ష్మమ్మ అంత పెద్దచీరెందుకులే, ఖద్దరుపరికిణీ కట్టుకొనవచ్చునులేయని పల్కినమీదట కమల తల్లిపైకోపగించిన అత్తగారు చూచుననుభయముతో మారుమాటలేక దొడ్డిలోనికేగెను.

మరునాడు పదిగంటలకు "పాడవే! తల్లీ! పాడమ్మా, పాడు" అని మహాలక్ష్మమ్మ వరలక్ష్మిపూజ చేయుచుండిన కమలతో ననుచుండెను. కమల యింటిలోవారెవరున్నను సిగ్గులేక పాడెడిదే! కాని అత్తమామలు నిన్ననే వచ్చియుండుటచేతను, అదివర కామెరెరుగని సంబంధమగుటచేతను వారియెదుట పాడుట కపరిమితముగ సిగ్గుపడుచుండెను. కాని మహాలక్ష్మమ్మతో వడలేక ఆమె వరలక్ష్మిపాట నిట్లనిపాడెను.

"కైలాసగిరిలోను కల్పవృక్షముక్రింద
ప్రమథాదిగణములూ కొలువగాను
పార్వతీపరమేశ్వరులు, బాగుగా కూర్చుండ
పరమేశ్వరుని యడిగె పార్వతపుడూ-
జయమంగళం నిత్యశుభమంగళం.
ఏవ్రతమును సంపదల నెలమితోనొసగునిచ్చు?
ఏవ్రతము కామితార్థము లొసంగూ?
ఏవ్రతము పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి నొసంగు?
అనుచు పార్వతి తాను హరునడిగెను. జయ.
హరుఁడు దానికి మిగులహర్షమందుచు తాను
పార్వతీసతితోడపలికెనిట్లు. జయ.
కుండినపురమనునొక్క పట్నంబులోపలా
చారుమతియను నొక్కచేడెగలదూ

అత్తమామలసేవ నతిభక్తితోచేసి
పతిభక్తికలిగుండు పరమసాధ్వి. జయ.
దారిద్ర్యదుఃఖాన తానుచింతిల్లుచూ
వరలక్ష్మినీ వేడ వనితపైన
౬. దయగల్గిలక్ష్మితా తప్పకనుస్వప్నాన
వచ్చిచెప్పెను ప్రీతి వర్థిల్లగా. జయ.
శ్రావణామాసాన శుక్లపక్షమునందు
శుక్రవారమునాడు మునిమాపునా
పంచకలశలతోడ భక్తితోననునిల్పి
పూజచేయుమునన్ను పుణ్యసాధ్వి! జయ.
ఆమాటలాలించి యధికసంతోషమున
లేచి చారుమతీసతి లేపిమగని
స్వప్నవృత్తాంతంబు చయ్యననుమెరిగించి
శ్రావణామాసాన చేసెనోము. జయ.
తొమ్మిదిపోగులా తోరమొప్పగబోసి
వరలక్ష్మికిని యిచ్చి వనితతాను
వేదవిదుడైనట్టి విప్రునీ బిలిపించి
గంధమక్షతలిచ్చి కాళ్లుకడగీ
వాయనమ్మునుయిచ్చి వరలెనపుడు. జయ
వరలక్ష్మితానపుడు కరుణతోడుతనిచ్చె
సౌభాగ్యసంతానసంపదలను-
ఈవ్రతముచేసినా యింతులందరికి తా
వరలక్ష్మిచేకూర్చువరములన్నీ. జయ.

రమణమ్మగారు కోడలు పాడగావిని మిగుల యానందించెను. పాటపూర్తికాగానే కమల ముత్తయిదువకు తోరమిచ్చి తానొకతోరము కట్టుకొనెను. ఆపైన వరలక్ష్మి దేవికి బూరెలనైవేద్యమిడి యొకతొమ్మిది బూరెలను బ్రాహ్మణునకు వాయనమిచ్చెను.

అప్పటికే మధ్యాహ్నమగుటచే నందరును ఆలసింపక భోజనము లొనర్చిరి. అనసూయ స్వరాజ్యము, కమల, సీతలకు జడలువైచి క్రొత్తపరికిణీలుకట్టి, తానుగూడ క్రొత్తచీరధరించెను.

సాయంత్రమగుసరికి రాజమండ్రినుండి విశ్వనాథ మనసూయను తీసుకురావలసినదనియు, తానుభోజనమున కిబ్బందిపడుచుంటిననియు వ్రాసిన యుత్తరమువచ్చెను. మరునాడు భోజనములైన పిమ్మట కమల యత్తమామలింటికడపనులుపాడగుననని యెంతబ్రతిమాలుకొన్ననుండక తమగ్రామమేగిరి. అత్తమామలేగిన పిదప మిగిలిన రెండుపుంగళవారములును సిగ్గువిడచి పాటలతోడను, కథలతోడను కమల యిల్లెసుగొట్టెను.